

**METHODOLOGY, PROSPECTS AND PROBLEMS OF INFORMATION
TECHNOLOGIES IN THE ECONOMY**

Maprat Rafikovna Rasuleva
Tashkent University of Applied Sciences Applied Sciences
Senior Teacher of the Department
E-mail: mrasulova1964@gmail.com

Saida Iskandarovna Djuraeva
Tashkent University of Applied Sciences Applied Sciences
Senior Teacher of the Department
E-mail: iskandarovnasaida@gmail.com

**ИҚТИСОДИЁТДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ФАНИНИ ЎҚИТИШ
МЕТОДИКАСИ, ИСТИҚБОЛИ ВА МУАММОЛАРИ**

Мапрат Рафиқовна Расулева
Тошкент амалий фанлар университети амалий фанлар
кафедраси катта ўқитувчиси
E-mail: mrasulova1964@gmail.com

Саида Искандаровна Джураева
Тошкент амалий фанлар университети амалий фанлар
кафедраси катта ўқитувчиси
E-mail: iskandarovnasaida@gmail.com

Аннотация

Мазкур мақола иқтисодиётда ахборот технологиялар фанини ўқитиш методикаси, истиқболи ва муаммолари фойдаланишнинг долзарб масалаларига бағишланган бўлиб, унда иқтисодчи мутахассисларн инновацион фаолиятга тайёрлашда илғор педагогик ва ахборот коммуникацион технологиялардан фойдаланиш самарадорликлари, ўқитишнинг ноанъанавий усуллари, ахборот коммуникацион технологиялари асосида иқтисодий таълимни ривожлантириш масалалари ёритилган.

Калит сўзлар: иқтисодий таълим, инновация, инновацион технологиялар, ахборот коммуникацион технологиялар, иқтисодчи мутахассис, ноанъанавий таълим, таълим технологияси.

Мамлакатимиз мустақилликка эришганидан сўнг ўз ривожланиш йўлини танлаб ривожланиб бормоқда. Бу йўл демократик ҳуқуқий давлат, ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиёти ва кучли фуқаролик жамияти қуришга йўналтирилган кенг қўламли ислоҳотлар йўлидир. Ахборот технологиялар фанини ўқитишда жамиятнинг шаклланиши ижтимоий-иқтисодий ривожланишда билимларнинг ролини тубдан ўзгартириб юборди. Замонавий шароитларда асосий иқтисодий фаолият тури бўлиб, ахборотларни ишлаб чиқиш ва иқтисодиётни самарали амал қилиши учун ундан фойдаланиш ҳисобланади. Бунда асосий ишлаб чиқариш омили бўлиб билимлар ҳисобланади ва бу билимлар таълим тизими орқали етказиб берилади. Замонавий ўқув-тарбиявий жараёни асосида таълим олувчи шахсини баркамол ривожлантириш концепцияси ётади. Мазкур муаммоларни ҳал қилишда ахборот технологиялар фанини ўқитишда таълим муассасаларининг энг яхши амалиёти асосида ахборот технологиялари ва коммуникациялари соҳасида стратегик ва лойиҳа бошқаруви, менежмент, маркетинг бўйича илмий тадқиқотлар ва ишланмаларни, кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ҳамда малакасини оширишни ташкил қилиш устувор йўналиши белгиланган. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 28 апрелдаги “Рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукуматни кенг жорий этиш чоратадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4699-сонли Қарори қабул қилинган. Рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукуматни янада ривожлантиришнинг асосий вазифаларидан бири бу, таълим тизимининг барча босқичларида рақамли технологияларни кенг жорий этиш ва замонавий иқтисодиёт учун зарур бўлган рақамли билимларнинг даражасини ошириш, таълим инфратузилмасини такомиллаштириш, шунингдек, «Беш ташаббус» лойиҳасини амалга ошириш доирасида 2022 йилга қадар республиканинг барча ҳудудларида рақамли билимларга ўқитиш марказларини очишдир.

Иқтисодиётда ахборот технологиялар фанини ўқитиш методикаси

Республикамизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг тадрижий ривожланиши ва иқтисодиётда кечаётган интеграциялашув жараёнлари мутахассислардан иқтисодий билимларга эга бўлиш билан бир қаторда ахборот технологиялар фанини ўқитишда, унинг объекти ва субъектлари, жорий қилиш тамойиллари, бу борада жаҳон такомиллаштирилган воситалари, уларни бевосита молиявий жараёнларга қўллаш ҳақидаги кенг қўламли билимлар ва бевосита турли русумдаги компьютерларда ишлаш малакаларига эга бўлишга

тақозо этади. Ахборот технологиялар фанини ўқитишда ахборот-коммуникация ва интернет технологияларидан фойдаланиш жараёни ўқувчиларнинг қизиқувчанлигини, мустақил ишларнинг самарадорлигини оширади. Ахборот-коммуникация ва интернет технологияларидан фойдаланиш билан биргаликда таълим соҳасида, ўқувчиларнинг ўқиш ва ижодкорлигида янги имкониятларни тақдим этади. Илк бор таълимда ахборот технологиясини қўллада шахс бўлажак касбининг асосий инструменти бўладиган вазият вужудга келади. Ахборот технологиялар фанини ўқитишда ахборот-коммуникация ва интернет технологияларидан фойдаланишнинг мақсади бир томондан талабаларга ахборот технологиялари орқали таълим бериш имкониятларини ўргатиш, иккинчи томондан таълимда ахборот технологиясининг аппарат инструментал ва дастурий воситалари билан танишишдан иборат.

Юқоридаги ҳуқуқий меъёрий ҳужжатлар асосида ахборот технологиялар фанини ўқитишда инновацион ва ахборот коммуникацион технологияларидан фойдаланиш бугунги таълим тизими олдида турган долзарб масалалардан ҳисобланади. Иқтисодий таълимда инновацион ва ахборот коммуникацион технологияларидан фойдаланиш масалалари ҳусусида Республика ва хориж иқтисодчи, педагог ҳамда ахборот коммуникацион технологиялар соҳаларида фаолият олиб бораётган бир қатор олимларнинг илмий тадқиқот ишларида учратиш мумкин. Хусусан, академик С.Ғуломов, Б.Бегалов, Д.Тожибоева, М.Ҳакимова, Н.Файзуллаева, И.Мамажонов, С. Хасанов, Ж. Йўлдошев, Б.Сафаров, Г.Жуков, П.Матросов, С.Каплан, П.И.Пидкасистого каби олимларларнинг илмий тадқиқот ишларида инновацион ва ахборот технологиялар масалалари ёритилган. С.Ғуломов, Б.Бегаловларнинг “Информатика ва ахборот технологиялари” номли дарслигида таълим тизимида ахборот технологиларидан самарали фойдаланиш, масофавий таълим ва нинг афзалликлари кабиларга эътибор қаратилган бўлса, Д.Тожибоева “Иқтисодий педагогика” ўқув қўлланмасида иқтисодий фанларни ўқитишнинг шакл, метод ва воситаларига эътибор берилган. Шунингдек, М.Ҳакимова, Д.Файзуллаеваларнинг “Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат” ўқув-услубий мажмуаси ҳамда Н.Файзуллаева, И.Мамажоновларнинг “Касбий таълим услубиёти. Ўқитувчининг нутқ маданияти” ўқув қўлланмасида иқтисодий фанларни ўқитиш методикаларининг муҳим жиҳатлари очиб берилган. С.Хасанов, Ж.Йўлдошевларнинг “Педагогик технологиялар” номли ўқув қўлланмаси бевосита иқтисодий таълимнинг сифат ва самарадорлигини оширишга хизмат

қилувчи замонавий педагогик ва ахборот технологиялари билан боғлиқ масалалар кўтарилган. Б.Сафаровнинг “Иқтисодий таълимда инновацион ва замонавий таълим технологияларидан фойдаланишнинг долзарб масалалари” мавзусидаги мақоласида иқтисодий таълимнинг долзарб муаммолари ўрин олган.

Шу билан бирга Г.Жуков, П.Матросов, С.Капланларнинг “Основы общей и профессиональной педагогики” номли ўқув қўлланмасида педагогик технологияларнинг асосий элементлари очиб берилган. Маълумки, талабани шахс, мутахассис, фуқаро сифатида шакллантириш олий таълимнинг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади. Талаба мустақил фикрлашга, изланишга, фан, техника, маданият ва жамиятдаги фундаментал ва ҳаётий амалий муҳим муаммоларни ҳал этиш жараёнидаги мулоқотга тайёр бўлиши керак. Бундай талаб замонавий меҳнат бозори учун рақобатбардош битирувчиларни тайёрлашдаги муҳим ижтимоий-иқтисодий вазифа ҳисобланади. Ҳозирги кунда мамлакатимизда фаолият юритаётган корхона ва ташкилотларда танқидий фикрлаш кўникмаларига эга бўлган юқори малакали мутахассисларга эҳтиёж ортиб бормоқда. Ҳозирги вақтда таълим сиёсати ва таълим тизимида жиддий ўзгаришларни заруратини белгилаб берувчи жаҳон ривожланишидаги қуйидаги умумий тенденцияларни эътиборга олиши лозим:

- жамият ривожланиши суръатларининг тезлашуви;
- ахборотлашган жамиятга ўтиш, глобалъ муаммоларнинг вужудга келиши ва ўсиши;
- малакасиз ва паст малакали меҳнат соҳасининг қисқариши, бандлик соҳасида чуқур тузилмавий ўзгаришлар;
- жамиятнинг иқтисодий ривожланишида инсон капитали ролининг ошиб бориши.

Таълим тизими – асосий ижтимоий институтлардан бири, шахс шаклланишининг муҳим соҳаси, таълим муассасалари ва уларни бошқарув органларининг тарихий шаклланган тизими бўлиб, ўсиб келаётган авлодни тарбиялаш, мустақил ҳаётга ва касбий фаолиятга тайёрлаш ҳамда уларнинг таълимга бўлган индивидуал эҳтиёжларини қондириш мақсадларига хизмат қилади. Таълим тизимини модернизация қилишнинг устувор йўналишларидан бири ва муҳим вазифа бўлиб – мазкур тизимни бошқариш моделини модернизация қилиш ҳисобланади. Замонавий шароитларда таълимни бошқариш – бу биринчи навбатда таълимни ривожланиш жараёнини бошқариш ҳисобланади. Таълим статистикаси ва таълим сифат

кўрсаткичларининг ягона тизимини ҳамда таълимни мониторинг қилиш тизимини яратиш зарур бўлади .

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ахборот технологиялари ва коммуникациялари соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5349-сонли Фармони. <https://www.lex.uz/docs/3564970>
2. Tukhtabaev, J. S., Botirov, E. X., Xasanov, N., Uktamov, K. F., & Rakhimov, I. Prospects for the establishment and development of fat clusters in food safety. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=YSqCP9oAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=YSqCP9oAAAAJ:TFP_iStosucC
3. Faiziev Rabim Alikulovich. The role of econometric modeling in ensuring sustainable economic growth of the country. YOUTH IN SCIENCE: NEW ARGUMENTS Collection of scientific papers of the IV International Youth Scientific Conference. Rep. ed. A.V. Gorbenko. 2018. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=32743661>
4. To'xtaboev, J., Razakova, B., & Uktamov, H. (2020). The role of the digital economy in ensuring the economic security of the country. Scienceproblems. uz, 1(1),7-7. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=YSqCP9oAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=YSqCP9oAAAAJ:isC4tDSrTZIC
5. Uktamov, X. (2020). Theoretical foundations of the organization of economic security of enterprises. Archive of scientific researches, 34. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=YSqCP9oAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=YSqCP9oAAAAJ:qjMakFHDy7sC
6. Uktamov, X. (2020). Mechanisms of economic security of enterprises. Scientific research archive, 34. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=YSqCP9oAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=YSqCP9oAAAAJ:WF50mc3nYNoC
7. Khayrullo Nasrullayevich Khasanov, Dinora Alisherovna Baratova, Khusniddin Fakhriddinovich Uktamov, Dildora Bokhodirovna Abdusattarova., Improving the Practice of Attracting Financial Resources from the International Capital Market to the Corporate Sector of the Economy. ICFNDS 2021: The 5th International

- Conference on Future Networks & Distributed Systems December 2021 Pages 718–727. <https://doi.org/10.1145/3508072.3508213>
8. Abdusamat ugli Dadabaev, U., Faxriddinovich Uktamov, K., Abdurakhimovich Isadjanov, A., Rustamovich Sodikov, Z., & Sherkulovna Batirova, N. (2021, December). Ways to Improve Integration of Uzbekistan in Global Financial Services with the Participation of Takaful Companies in the Conditions of Development of the Digital Economy. In The 5th International Conference on Future Networks & Distributed Systems (pp. 440-446).
  9. Khayrullo Nasrullayevich Khasanov, Dinora Alisherovna Baratova, Khusniddin Faxriddinovich Uktamov, Sardor Alisher o'g'li Djuraev., Developing Attraction of Financial Resources from the International Capital Market to the Corporate Sector of the Economy with the Help of it Technologies. The 5th International Conference on Future Networks & Distributed Systems ICFNDS 2021: The 5th International Conference on Future Networks & Distributed Systems December 2021 Pages 755–768. <https://doi.org/10.1145/3508072.3508220>.
  10. Husniddin Fakhriddinovich Uktamov. The role of the chemical industry in the economy of Uzbekistan. National development and innovations in new Uzbekistan 9-14. https://scholar.google.com/citations?View_op=view_citation&hl=ru&user=YSqCP9oAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=YSqCP9oAAAAJ:RHpTSmoSYBkC
  11. Uktamov, X. F. (2022). Ways to ensure the economic security of small business and private entrepreneurship. Archive of scientific researches, 2 (1). taken from <http://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/2284>
  12. Uktamov, X. (2020). Ways to ensure the economic security of industrial enterprises. Arxiv nauchnyx issledovaniy, 35. https://scholar.google.com/scholar?oi=bibs&hl=ru&cites=3984789824104003839&as_sdt=5
  13. Uktamov, X. F. (2022). Assessing the economic security of small business and private enterprise in the context of global economic development. Archive of scientific researches, 2 (1).
  14. Arif Sari, Walid Kamal Abdelbasset, Himanshu Sharma, Maria Jade Catalan Oplencia, Mahrad Feyzbaxsh, Azher M Abed, Shaymaa Abed Hussein, Bashar S Bashar, Ali Thaeer Hammid, AS Prakaash, Khusniddin Fakhriddinovich Uktamov A novel combined power generation and argon liquefaction system; investigation and optimization of energy, exergy, and entransy phenomena. Journal of Energy Storage. Volume 50, June 2022, 104613

<https://doi.org/10.1016/j.est.2022.104613>.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352152X22006296>

15. Ruijuan Li, Jalil Manafian, Holya A. Lafta, Hawraa A. Kareem, Khusniddin Fakhriddinovich Uktamov and Mostafa Abotaleb. The nonlinear vibration and dispersive wave systems with cross-kink and solitary wave solutions. *International Journal of Geometric Methods in Modern Physics*.
<https://doi.org/10.1142/S0219887822501511>.
<https://www.worldscientific.com/doi/10.1142/S0219887822501511>

